

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Barbary Pořízkové a soudců JUDr. Radana Malíka a JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., v právní věci žalobce: **Mirko Möllen,** se sídlem Barthstrasse 16, Mnichov, Spolková republika Německo, insolvenčního správce dlužníka VIKTORIAGRUPPE Aktiengesellschaft, se sídlem Germeringer Str. 1, Krailling, Spolková republika Německo, zast. JUDr. Jiřím Vaníčkem, advokátem se sídlem Šaldova 34/466, Praha 8, proti žalovanému: **Generální ředitelství cel**, se sídlem Budějovická 7, Praha 4, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 24. 10. 2014, č. j 53303-2/2014-900000-302, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 10. 2015, č. j. 31 Af 83/2014 – 79,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 10. 2015, č. j. 31 Af 83/2014 – 79, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Včas podanou kasační stížností se žalovaný (dále jen „stěžovatel“) domáhá zrušení v záhlaví označeného rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“), kterým byla shledána nicotnými rozhodnutí žalovaného ze dne 24. 10. 2014, č. j 53303-2/2014-900000-302, a rozhodnutí Celního úřadu pro Královéhradecký kraj ze dne 6. 10. 2014, č. j. 56736/2014-550000-3 (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“).

[2] Shora označeným rozhodnutím stěžovatele bylo zamítnuto odvolání a potvrzeno prvostupňové rozhodnutí, kterým byla podle § 6m odst. 2 písm. b) zákona č. 311/2006 Sb., o pohonných hmotách a čerpacích stanicích pohonných hmot a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pohonných hmotách), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pohonných hmotách"), zrušena registrace distributora pohonných hmot číslo CZ1101532Q001 zahraniční osoby VIKTORIAGRUPPE Aktiengesellschaft – organizační složky.

[3] Z průběhu daňového řízení krajský soud zjistil, že stěžovatel v napadeném rozhodnutí označil jako příjemce tohoto rozhodnutí organizační složku (nyní odštěpný závod). Stejné označení pak použil i v záhlaví napadeného rozhodnutí. Z daného rozhodnutí je rovněž zřejmé, že žalovaný považoval uvedený odštěpný závod za subjekt s právní subjektivitou, a to z hlediska hmotného i procesního práva. Je rovněž nepochybné, že VIKTORIAGRUPPE Aktiengesellschaft – organizační složka je odštěpným závodem dlužníka (do 31. 12. 2013 právně označovaná jako organizační složka), jehož prostřednictvím podniká na území České republiky od okamžiku, kdy došlo k jeho zápisu do obchodního rejstříku (tedy k datu 8. 10. 2003).

[4] Při posuzování otázky nicotnosti správního rozhodnutí vycházel krajský soud z judikatury civilních soudů, konkrétně z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2003, sp. zn. 32 Odo 945/2002, z něhož vyplývá, že „*oprávnění zahraniční osoby podnikat na území České republiky vzniká ke dni zápisu této osoby, popřípadě organizační složky jejího podniku, v rozsahu předmětu podnikání zapsaného do Obchodního rejstříku. Návrh na zápis podává zahraniční osoba. Skutečnost, že organizační složka zahraniční právnické osoby umístěná na území České republiky je zapsána do obchodního rejstříku pak neznamená, že tato organizační složka je nositelem právní subjektivity a způsobilým účastníkem řízení..... Jestliže v rozporu s výše uvedeným soud prvního stupně za účastníka řízení na straně žalované považoval organizační složku právnické osoby (byť zapsanou do obchodního rejstříku), s touto organizační složkou jedná a ve vztahu k ní rozhodl, přičemž toto jeho pochybení nebylo odstraněno ani v odvolacím řízení,... dovolací soud uzavírá, že řízení před soudy obou stupňů trpí vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.*" Obdobné stanovisko zaujal Nejvyšší soud i ve svém rozsudku ze dne 20. 4. 2011, sp. zn. 32 Cdo 895/2011, v němž konstatoval, že „*podle ustáleného výkladu podávaného soudní praxí platí, že skutečnost, že organizační složka zahraniční právnické osoby umístěná na území České republiky je zapsána do obchodního rejstříku, neznamená, že tato organizační složka je nositelem právní subjektivity a způsobilým účastníkem řízení. Způsobilost být účastníkem řízení má pouze zahraniční osoba*". Stejný názor zaujal Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 7. 4. 2011, sp. zn. 21 Cdo 1027/2010, který se dotýkal otázky pracovněprávního poměru, kde žalovanou stranou byl sám dlužník. V daném rozsudku Nejvyšší soud uvedl, že „*... zápisem organizační složky zahraniční osoby nevzniká právnická osoba. Zahraniční osobě tímto zápisem vzniká pouze právo podnikat na území České republiky. Skutečnost, že organizační složka zahraniční osoby umístěná na území České republiky zapsána je do Obchodního rejstříku, proto neznamená, že tato organizační složka je nositelem právní subjektivity a způsobilým účastníkem řízení. Stejně tak nelze právní subjektivitu organizační složky zahraniční osoby v pracovněprávních vztazích dovozovat z toho, že prostřednictvím své organizační složky umístěné na území České republiky s ním zahraniční právnická osoba uzavřela pracovní smlouvu. Ve všech záležitostech týkajících se této organizační složky je totiž vždy nositelem práv a povinností zahraniční osoba, jíž je organizační složka součástí. Právní*

subjektivitu a tedy i způsobilost být účastníkem řízení má proto ve všech případech pouze zahraniční osoba a nikoliv její organizační složka.“

[5] Krajský soud dále konstatoval, že stejný názor na právní subjektivitu organizační složky vyslovil i Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 13. 2. 2014, č. j. 5 Afs 64/2012 – 79, a takový názor je zastáván i v odborných publikacích (viz např. komentář k Obchodnímu zákoníku, Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, str. 29 – „*zápisem do Obchodního rejstříku nenabývá odštěpný závod právní subjektivitu. Dochází pouze ke konstituování samotné organizační složky podniku, nikoliv nového subjektu práva.*“).

[6] Z uvedených důvodů dospěl krajský soud ve smyslu ustanovení § 76 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), k závěru, že napadené rozhodnutí i jemu předcházející rozhodnutí prvoinstanční trpí takovými vadami, které vyvolávají jeho nicotnost. Ve smyslu dané právní úpravy nicotnost krajský soud vyslovil.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření ke kasační stížnosti

[7] Proti rozsudku krajského soudu brojí stěžovatel kasační stížností, jejíž důvody podřazuje pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., neboť považuje rozhodnutí za nezákonné a nepřezkoumatelné.

[8] Uvádí, že se krajský soud žádným způsobem nevypořádal s otázkou podmínek řízení, a to s oprávněním žalobce podat žalobu v souvislosti s nálezem Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky ze dne 2. 11. 2015, č. Rsp 1203/14. Stěžovatel je přesvědčen, že žalobce nebyl k podání žaloby legitimován.

[9] Stěžovatel uvádí, že po celé daňové řízení vycházel ze skutečnosti, že žalobce (správně daňový subjekt, pozn. NSS) je zřízen podle německého práva a způsobilost být subjektem právních vztahů se řídí právním řádem Spolkové republiky Německo, v souladu s kolizními normami. S touto námitkou se také krajský soud nevypořádal a pouze odkázal na judikaturu civilních soudů.

[10] Krajský soud se nevypořádal ani s tím, že organizační složka zahraniční osoby disponuje procesní subjektivitou ve smyslu zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“), a je příjemcem rozhodnutí.

[11] Zástupce zahraniční osoby se vždy vykazoval plnou mocí, která byla podepsána vedoucím organizační složky. Z uvedeného lze dovodit, že vedoucí organizační složky mohl jednat samostatně. Námitku nicotnosti považuje stěžovatel za ryze účelovou, neboť je uplatněna až v době, kdy bylo daňovému subjektu odňato povolení, resp. registrace. Daný stav nebyl nikdy napaden, nedošlo ke zpochybnění vydaných povolení, práva a povinnosti stanovené zákonem o spotřebních daních byly po dlouhou dobu (10 let) daňovým subjektem využívány i plněny.

[12] Případné nesprávné označení daňového subjektu, resp. vada, spočívající v tom, že v rozhodnutí měla být jako příjemce rozhodnutí označena pouze zahraniční právnická

osoba, nezpůsobuje nicotnost rozhodnutí. Příjemcem rozhodnutí je organizační složka zahraniční osoby, do jejíž datové schránky bylo také po právu doručováno. Rozhodnutí celních orgánů odpovídá § 102 odst. 1 písm. c) daňového řádu.

[13] Stěžovatel navrhuje napadený rozsudek zrušit a věc vrátit krajskému soudu k dalšímu řízení.

[14] Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti uvádí, že je osobou oprávněnou jednat za zahraniční právnickou osobou. Jeho postavení insolvenčního správce nebylo žádným způsobem zpochybněno. Stěžovatel zaměňuje žalobce, kterým je v projednávané věci insolvenční správce, se zahraniční osobou, jakož i s její organizační složkou.

[15] Stěžovatelem uváděný rozhodčí nález je předmětem soudního přezkumu, stejně tak jako řada dalších listin uplatněných údajným akcionářem zahraniční osoby (Ing. R. H.). Jeho jednání je prověřováno trestními orgány Spolkové republiky Německo (věc dozoruje Státní zastupitelství v Mnichově pod sp. zn. 242 Js 124977/14).

[16] Má za to, že rozhodnutí krajského soudu je plně přezkoumatelné, neboť stěžovatel své námitky formuloval velmi obecně, nikoli způsobem, který uvádí v kasační stížnosti. Krajský soud proto nebyl povinen vznesené námitky vypořádat.

[17] Nesouhlasí se závěrem, že se právní postavení odštěpného závodu, jehož prostřednictvím zahraniční osoba v tuzemsku podniká, řídi německým právem. Platí totiž výhrada veřejného pořádku, tj. komu stát v právu přiznává právní osobnost a komu nikoliv. Odštěpnému závodu tuzemský právní řád osobnost nepřiznává. To, že se uplatní české právo, vyplývá jednoznačně z § 27 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

[18] Stěžovatel nesprávně směšuje oprávnění vedoucího organizační složky zplnomocnit zástupce s oprávněním jednat za zahraniční osobu. Vedoucí organizační složky je oprávněn jednat jen a pouze ve věcech, které se týkají organizační složky, a pro tyto účely může udělit plnou moc. V právních vztazích, včetně těch veřejnoprávních, musí ovšem být účastník správně označen. Jinak jsou právní úkony neplatné a rozhodnutí nicotná.

[19] K namítané procesní způsobilosti by vůbec soud neměl přihlížet, neboť tato námitka je obecná a nebyla uplatněna ve vyjádření k žalobě. Z obsahu napadeného rozhodnutí, jakož i z celého dosavadního řízení, je více než zřejmé, že stěžovatel jako příjemce rozhodnutí označil odštěpný závod, ten registroval ke spotřební dani a s ním jako se subjektem také správní orgány jednaly. O nepřesné označení se proto nemůže jednat.

[20] Žalobce navrhuje zamítnutí kasační stížnosti.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[21] Nejvyšší správní soud posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, a za stěžovatele jedná osoba ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s. Poté přezkoumal

napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil při tom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[22] Usnesením ze dne 7. 1. 2016, č. j. 9 Afs 289/2015 – 26, přiznal soud kasační stížnosti stěžovatele odkladný účinek. V zájmu zachování zásady rovnosti v řízení před soudem totiž nelze ani správnímu orgánu absolutně odepřít právo domáhat se přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. V posuzované věci i přes nesouhlasné vyjádření žalobce přiznal soud kasační stížnosti odkladný účinek, neboť byl a je přesvědčen, že nebylo možné jednoznačně vyloučit, že by důsledky plynoucí z výkonu (účinků) napadeného rozhodnutí (vrácení kauce do majetkové podstaty úpadce) nebylo možné v budoucnu zhojit. Pokud by byla kauce vrácena žalobci do majetkové podstaty úpadce a stěžovatel by byl následně úspěšný v řízení o kasační stížnosti, pravděpodobně by již nezískal kauci z majetkové podstaty úpadce zpět v plném rozsahu. V případě nepřiznání odkladného účinku kasační stížnosti by tak stěžovateli mohla vzniknout nenahraditelná újma. Takováto újma je nepoměrně větší než újma, která může vzniknout jiným osobám přiznáním odkladného účinku. Z hlediska možné újmy na straně žalobce mohlo vést přiznání odkladného účinku pouze k oddálení účinků napadeného rozsudku, tj. kauce by byla případně vrácena žalobci později. O zvýhodnění jednoho věřitele na úkor ostatních tak nelze vůbec hovořit.

[23] Žalobce s přiznáním odkladného účinku zásadně nesouhlasí. Dne 8. 1. 2016 podal návrh na zrušení uvedeného usnesení, který rozsáhle doplnil dne 4. 2. 2016. S ohledem na bezodkladné projednání a rozhodnutí věci se soud tímto návrhem již nezabýval, ani nevyzýval žalobce ke splnění zákonem stanovené poplatkové povinnosti.

[24] Nejprve se soud zabýval namítanou nepřezkoumatelností. Nepřezkoumatelnost rozhodnutí je vadou rozhodnutí, ke které jsou správní soudy povinny přihlížet i bez námitky, tedy z úřední povinnosti (§ 109 odst. 4 s. ř. s.). Vlastní přezkum rozhodnutí soudu je možný pouze za předpokladu, že napadené rozhodnutí splňuje kritéria přezkoumatelnosti. Tedy, že se jedná o rozhodnutí srozumitelné, které je opřeno o dostatek relevantních důvodů, z nichž je zřejmé, proč krajský soud rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku rozhodnutí.

[25] Těmto kriteriím rozhodnutí krajského soudu nedostálo. Nicotnost rozhodnutí představuje vadu, ke které je správní soud povinen přihlédnout z úřední povinnosti, tedy i bez námitky žalobce (srov. např. rozsudky Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 12. 1997, č. j. 6 A 26/95 - 29; ze dne 14. 1. 1997, č. j. 7 A 185/94 - 23; ze dne 14. 4. 1995, č. j. 7 A 35/95 - 16; a ze dne 25. 6. 1996, č. j. 6 A 152/94 - 27).

[26] Stávající právní úprava správního soudnictví obsažená v soudním řádu správním tento postup přejala, když výslovně v ustanovení § 76 odst. 2 s. ř. s. uvádí, že v případě, že soud zjistí, že rozhodnutí trpí takovými vadami, které vyvolávají jeho nicotnost, vysloví rozsudkem tuto nicotnost i bez návrhu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 2. 2008, č. j. 7 Afs 68/2007 - 82). V řízení o žalobě je proto soud ve správním soudnictví ex offo povinen posoudit, zda žalobou napadené rozhodnutí není nicotné. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu představované jeho rozsudkem ze dne 28. 4. 2004, č. j. 1 Azs

12/2003 - 48, publikovaným pod č. 319/2004 Sb. NSS, platí, že je-li napadené správní rozhodnutí nicotné, soud vysloví jeho nicotnost i bez návrhu; není-li zde takového návrhu, a ani soud sám správní rozhodnutí nicotným neshledá, nemá důvod zabývat se úvahami o nicotnosti v odůvodnění rozhodnutí.

[27] V otázce nicotnosti není krajský soud vázán žalobními námitkami, což však v žádném případě neznamená, že námitky nicotnosti, jsou-li účastníky vzneseny, nemusí být řádně v odůvodnění rozhodnutí vypořádány.

[28] Předmětem sporu v projednávané věci je otázka, zda způsob, kterým celní orgány označily příjemce rozhodnutí, má či nemá za následek nicotnost rozhodnutí.

[29] Odpověď na tuto otázku nelze dovodit ani z krajským soudem obsáhle citované civilní judikatury, ani z jeho odkazu na rozhodnutí ve věci sp. zn. 5 Afs 64/2012. Civilní judikatura se otázkou nicotnosti správních rozhodnutí nezabývá (předmětem sporu byla otázka právní subjektivity organizační složky, resp. označení žalovaného v civilní žalobě), a ostatně ani zabývat nemůže. V rozhodnutí ve věci sp. zn. 5 Afs 64/2012 také nebyla řešena otázka nicotnosti správního rozhodnutí. Předmětem sporu byla otázka sazby daně, resp. zda posuzované výnosy z nemovitosti byly výnosy náležející zahraniční investiční společnosti či podílovému fondu, touto společností obhospodařovanému.

[30] Krajský soud kromě citace civilní judikatury a odkazu na rozhodnutí pátého senátu žádné jiné důvody, úvahy či argumenty k nicotnosti správního rozhodnutí ve svém odůvodnění neuvedl.

[31] Z obsahu jeho rozhodnutí není vůbec zřejmé, jakým způsobem má být zahraniční osoba podnikající na území České republiky prostřednictvím organizační složky či odštěpného závodu v rozhodnutí správce daně označována. Odpověď na tuto otázku je třeba hledat v daňovém řádu, jehož ustanovení krajský soud při svých úvahách zcela pominul. Jen namátkou lze odkázat např. na § 24, 45 či § 101 daňového řádu. Dle § 24 daňového řádu (procesní způsobilost) se ustanovení daňového řádu týkající se právnických osob použijí obdobně i na organizační složky státu nebo pobočky nebo jiné organizační složky obchodního závodu zahraniční osoby a na jiné jednotky, kterým zákon svěřuje výkon práv a povinností osob zúčastněných na správě daní. Ustanovení § 45 daňového řádu stanoví, že zahraniční právnické osobě se doručuje na adresu sídla pobočky nebo jiné organizační složky jejího obchodního závodu zřízené v České republice, týká-li se písemnost činnosti této pobočky nebo jiné organizační složky. Podstatnou náležitostí rozhodnutí je dle § 101 uvedeného zákona označení příjemce rozhodnutí.

[32] Teprve na základě odpovědi na tuto otázku lze následně posuzovat sporné označení daňového subjektu v žalobou napadených rozhodnutích. Jinými slovy, bez toho aniž by krajský soud přezkoumatelným způsobem odůvodnil, jak má být zahraniční osoba podnikající v tuzemsku prostřednictvím organizační složky či odštěpného závodu dle daňového řádu v rozhodnutí označována, nelze učinit závěr, zda a z jakých důvodů jsou přezkoumávaná rozhodnutí zákonná, nezákonná či nicotná.

[33] Dále soud připomíná, že důvody nicotnosti rozhodnutí vydané při správě daní jsou legislativně upraveny v § 105 daňového řádu. Podle jeho odst. 2 je nicotné rozhodnutí, k jehož vydání nebyl správce daně vůbec věcně příslušný, které trpí vadami, jež je činí zjevně vnitřně rozporným nebo právně či fakticky neuskutečnitelným, nebo je vydáno na základě jiného nicotného rozhodnutí vydaného správcem daně. Uvedené ustanovení krajský soud také zcela pominul.

[34] Konečně zbývá zmínit i judikaturu správních soudů a teorii správního práva, kterou krajský soud ve svých úvahách také zcela pominul. Jedním z důvodů nicotnosti správního aktu je skutečnost, že rozhodnutí ukládá povinnost někomu, kdo není způsobilým adresátem práv a povinností (srov. např. rozsudek ze dne 29. 10. 1993, sp. zn. 6 A 25/92, kde nicotným bylo shledáno rozhodnutí ukládající povinnost obchodnímu jménu, stejně jako v rozsudcích ze dne 16. 12. 1996, č. j. 7 A 111/94 - 31; ze dne 21. 2. 1997, č. j. 7 A 170/94 - 28; ze dne 21. 3. 1997, sp. zn. 7 A 155/94; a ze dne 19. 12. 1997, č. j. 6 A 26/95 – 29). Nelze proto uložit povinnost někomu, kdo není osobou v právním smyslu, např. již neexistujícímu subjektu. Na druhé straně Nejvyšší správní soud ve své judikatuře také dovodil, že vada rozhodnutí spočívající v nesprávném označení příjemce, případně nepřesném označení příjemce, který je určitelný, nicotnost rozhodnutí nezpůsobuje. Nejedná se totiž o vadu takového druhu a závažnosti, jako v případě absolutního omylu v osobě adresáta, kdy je povinnost ukládána někomu, komu povinnost uložit nelze, neboť není osobou v právním slova smyslu (srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 3. 2015, č. j. 4 As 218/2014 – 58, nebo také ze dne 30. 3. 2005, č. j. 4 Afs 15/2003 – 55).

[35] V dalším řízení tedy krajský soud posoudí označení daňového subjektu v napadených rozhodnutích v intencích daňového řádu a dosavadní judikatury Nejvyššího správního soudu a přezkoumatelným způsobem uvede, zda a z jakých důvodů způsob, kterým byl daňový subjekt v napadených rozhodnutích označen, odpovídá platné právní úpravě, či naopak způsobuje nezákonnost, případně nicotnost příslušných rozhodnutí.

[36] Pro úplnost soud uvádí, že nicotnost je vadou, kterou je soud povinen posoudit z úřední povinnosti. Vyjádření žalovaného k žalobě (ve kterém si žalovaný protiřečí, nesprávně zaměňuje žalobce se zahraniční osobou, zahraniční osobu s její organizační složkou, právní subjektivitu s procesní způsobilostí, apod.) je pro posouzení nicotnosti žalobou napadených rozhodnutí zcela irelevantní. Nicotností je rozhodnutí buď stiženo, nebo nestiženo, a to bez ohledu na tvrzení stran.

IV. Závěr

[37] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. rozhodnutí krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dle § 110 odst. 4 s. ř. s. je krajský soud vázán právním názorem uvedeným v tomto rozhodnutí.

[38] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí, jak je stanoveno v § 110 odst. 3 s. ř. s.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. února 2016

JUDr. Barbara Pořízková
předsedkyně senátu